

Energi- och klimatstrategi för Mörbylånga kommun 2010-2011

Antagen av Kommunfullmäktige 2010-04-26

VISIT…

LANZAROTE
Caliente.com

INLEDNING **3**

BAKGRUND **4**

VÄXTHUSEFFEKTEN OCH KLIMATFÖRÄNDRINGARNA 4
KALMAR LÄN – ETT PILOTLÄN 4
MÖRBYLÅNGA KOMMUN TAR ANSVAR FÖR KLIMATET 5

MÅL **6**

NATIONELLT MÅL - BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN 6
KALMAR LÄN ÄR EN FOSSILBRÄNSLEFRI REGION 2030 7
MÖRBYLÅNGA KOMMUNS ENERGI- OCH KLIMATMÅL 9

MÖRBYLÅNGA KOMMUNS ARBETE MOT EN UTHÅLLIG KOMMUN **10**

ANSVAR OCH ORGANISATION FÖR ENERGI- OCH KLIMATARBETET 10
STRATEGIER 11
1. UTVECKLING AV KOMMUNENS INTERNA MILJÖARBETE 12
1.1 Hänsyn till miljökonsekvenser vid beslut 12
1.2 Miljöanpassad upphandling 12
2. FYSISK PLANERING 13
2.1 Planering för effektiv energianvändning och förnybar energi 13
2.2 Planering för klimatförändringar 13
3. PRODUKTION AV FÖRNYBAR ENERGI 14
3.1 Biogas 14
3.2 Vindkraft 14
4. FOSSILBRÄNSLEFRI KOMMUN 15
4.1 Elenergianvändning 15
4.2 Uppvärmning 15
4.3 Drivmedel till fordon 15
5. EFFEKTIVARE ENERGIANVÄNDNING I BYGGNADER OCH VERKSAMHETER 16
6. EFFEKTIVARE OCH SMARTARE TRANSPORTER 17
6.1 Transporter 17
6.2 Kollektivtrafik 17
6.3 Cykel- och gångvägar 17
7. INFORMERA OCH FÖRMEDLA KUNSKAP OM ENERGI OCH KLIMAT 18
7.1 Invånarna 18
7.2 Näringslivet 18
7.3 Förskola och skola 18
7.4 Kommunens arbetsplatser 19
UPPFÖLJNING 20

Inledning

Dagens globala uppvärmning påverkar såväl natur som människor och det är vi som är orsaken till den. Mänskliga aktiviteter ligger bakom utsläpp av både naturligt förekommande och ett stort antal konstgjorda växthusgaser. Förbränning av fossila bränslen, jordbruk och skogsavverkning har lett till ökade halter av koldioxid i atmosfären. Den hinner inte tas upp av växtligheten utan hamnar utanför det naturliga kretsloppet och vi får en förstärkt växthuseffekt till följd. Klimatförändringens effekter bedöms globalt komma att orsaka torka, ökande medeltemperaturen, ökad nederbörd, utrotning av djur och växter, stigande havsnivåer, fler stormar och naturkatastrofer och ökad spridning av sjukdomar. I framtiden bedöms effekterna öka avsevärt.

För att bromsa utvecklingen av ökade utsläpp av växthusgaser måste åtgärder ske brett, både globalt, nationellt och lokalt. Inom EU och i Sverige görs nu stora insatser för att öka energieffektiviseringen och användningen av förnybara energikällor. Även om vi är en liten kommun i ett globalt sammanhang måste vi göra de förändringar vi kan, alternativet att vänta finns inte. Det är vi som bor i den rikare delen av världen med de största utsläppen av växthusgaser som först och främst måste ta vårt ansvar. Om inte vi kan minska våra utsläpp så kommer inte heller utvecklingsländerna att kunna göra det. Det som krävs idag är vilja, mod och envishet att tänka och arbeta i nya banor för att förhindra permanenta klimatförändringar med ekologiska och mänskliga katastrofer till följd.

Mörbylånga kommun visar genom sin energi- och klimatstrategi att kommunen är beredd att ta sitt ansvar. Genom strategin visar kommunen också hur den på ett systematiskt sätt ska arbeta för att nå uppsatta energi- och klimatmål. Till energi- och klimatstrategin kommer det också att finnas en handlingsplan med ett antal konkreta åtgärder som är kopplade till uppsatta mål och strategier.

Bakgrund

Växthuseffekten och klimatförändringarna

Växthuseffekten innebär enkelt uttryckt att gaser i atmosfären håller kvar en del av den värme som utstrålas från jordytan. Atmosfärens naturliga växthuseffekt är en förutsättning för livet på jorden och utan den skulle det vara nästan 35 grader kallare vid jordytan än det är idag. Det som skiljer den klimatförändring vi idag upplever från denna naturliga effekt är att människans utsläpp förändrar atmosfärens kemi och därigenom förstärker växthuseffekten.

Växthusgaser som vattenånga och koldioxid finns naturligt i jordens atmosfär. Gaserna hindrar inte solljuset från att nå ner till jordytan och där värma upp den, men de fångar effektivt upp utgående värmestrålning och reflekterar värme tillbaka mot jorden. På detta sätt håller växthusgaserna kvar värmen kring jorden.

Halterna av flera växthusgaser ökar fortlöpande i atmosfären, framför allt koldioxid som ökar på grund av människans förbränning av fossila bränslen. Förbränningen av fossila bränslen (kol, olja och naturgas/fossilgas) ger upphov till koldioxid som står för cirka 80 procent av växthusgaserna. Övriga växthusgaser är mer potenta som växthusgaser men utsläppen är betydligt mindre än för koldioxid. Ökade halter leder i sin tur till att växthuseffekten förstärks och ju mer växthusgaser i atmosfären – desto varmare blir det.
I syfte att utvärdera den omfattande klimatrelaterade forskningen som pågår världen över har FN upprättat en klimatpanel (IPCC) 2007), som består av ett stort antal forskare världen över. Klimatpanelen har i flera rapporter under 2000-talet ställt prognoser och mycket starkt kopplat klimatförändringarna till människans utsläpp av växthusgaser, då främst koldioxid. Deras rekommendation har varit att begränsa påverkan så att temperaturhöjningen stannar vid +2 grader.

För Sveriges del beräknas klimatförändringarna generellt ge varmare vintrar och en nederbördsökning i hela landet. Även antalet tillfällen med intensiv nederbörd bedöms öka. Ökad nederbörd och mer intensiva regnfall ökar risken för översvämningar vilket leder till att översvämningar blir vanligare längs kuster samt längs sjöar och vattendrag. Förändringar i nederbörd liksom ökad avdunstning kan även leda till ökad sommartorka i södra Sverige.

Kalmar län – ett pilotlän

Energimyndighetens program Uthållig kommun 2008-2011 är ett samarbete mellan Energimyndigheten och mer än en femtedel av landets kommuner. Regeringen har utsett Kalmar län som ett pilotlän för arbetet med energifrågor inom Uthållig kommun. Att det blev just Kalmar beror på att samtliga kommuner i Kalmar län samt Regionförbundet, Länsstyrelsen och Landstinget medverkar i Uthållig kommun och att de har ett nära samarbete. Att alla länets kommuner deltar är unikt i landet. Samtliga kommunalråd i länet samlades i Stockholm den 26 juni 2008 för att underteckna en avsiktsförklaring gällande samarbetet mellan kommunerna och Energimyndigheten.

Grundidén för Uthållig kommun är att kombinera den centrala myndighetens kompetens inom energiområdet med kommuners kunskap, närvaro och inflytande på lokal nivå. Det övergripande målet är att Kalmar län ska vara en föregångsregion i arbetet med minskade klimatpåverkande

utsläpp samtidigt som vi åstadkommer en hållbar tillväxt." Länet ska nyttja energi och miljö som en regional tillväxtfaktor. Kommunerna ska arbeta fram ett samhälle som är ekonomiskt, ekologiskt och socialt långsiktigt hållbart, "med energin som språngbräda". En central del av arbetet är att kommunerna ska lära sig av varandras erfarenheter. Genom ett öppet och inspirerande samarbetsklimat skapas förutsättningar att tänka i nya banor och fördjupa befintliga samverkansformer.

Arbetet i länet sker i olika temaområden med Regionförbundet i Kalmar län som koordinator. Följande projekt planeras och är igång i länet, t.ex:

- energieffektivisering i fastigheter och företag,
- utbildning av fastighetsskötare,
- samverkan om hushållens matavfall för produktion av biogas,
- transporter där bl.a. arbetsgrupp om hemtjänstresor anordnas,
- beteende/skola,
- klimatlöfteskampanjen.

Energimyndighetens program Uthållig kommun pågår 2008-2011 och målet är att kommunerna ska fortsätta arbetet med de lokala energi- och klimatfrågorna även efter att programmet avslutats.

Mörbylånga kommun tar ansvar för klimatet

Öland är solens och vindarnas ö, ön med livskvalitet. Mörbylånga kommun ska därför fortsätta att arbeta för en tydlig miljöprofilering och arbeta målinriktat för ett hållbart samhälle i samarbete med invånarna, näringslivet och andra kommuner och intressenter inom regionen.

Genom denna energi- och klimatstrategi visar Mörbylånga kommun att miljöfrågorna tas på allvar och att kommunen är beredd att agera. Mörbylånga kommun har mycket goda möjligheter att minska sin klimatpåverkan och bli självförsörjande med förnybar energi.

Förutom det avgörande argumentet att minska utsläppen av växthusgaser och begränsa klimatförändringarna finns det andra positiva argument för kommunen att med full kraft ta tag i energi- och klimatfrågan. Utvecklandet av ny teknik och användandet av förnybara energikällor bidrar till ökad tillväxt och nya arbetstillfällen. Genom att effektivisera energianvändningen och minska användningen av fossila bränslen kan kommunens kostnader minskas. Det finns flera exempel på detta från andra kommuner i landet. Mörbylånga kommun skulle således kunna spara mycket pengar, pengar som kommunen istället skulle kunna investera på annat som gör kommunen ännu mera attraktiv att bo och verka i.

Mål

Nationellt mål - Begränsad klimatpåverkan

16 nationella miljömål

Riksdagen har antagit mål för miljökvaliteten inom 16 områden. Förutom de 16 miljökvalitets-målen behandlas också tre övergripande miljömålsfrågor: Kulturmiljön, Hälsofrågor och Fysisk planering och Hushållning med mark och vatten och byggnader. Miljömålen med tillhörande delmål finns att läsa på Naturvårdsverkets hemsida, www.miljomal.nu.

De 16 nationella miljömålen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt. Målsättningen är att vi till nästa generation ska ha löst de stora miljöproblemen som tidigare generationer har orsakat, vilket betyder att alla viktiga åtgärder i Sverige ska vara genomförda till år 2020, förutom klimatmålet där år 2050 gäller. För att konkretisera vägen mot miljömålen har riksdagen för varje miljömål antagit delmål där inriktning och tidsperspektiv anges.

Begränsad klimatpåverkan

Det första nationella miljömålet, Begränsad klimatpåverkan, är det som i huvudsak beskriver vilka åtgärder som krävs för att inte orsaka allvarliga framtida klimatförändringar. Miljömålen Frisk luft, Skyddande ozonskikt och God bebyggd miljö tangerar också frågeställningar som berör klimatfrågan.

Miljömålet definieras kortfattat på följande sätt ”Halten av växthusgaser i atmosfären skall i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig”.

För att inte riskera en farlig påverkan på klimatsystemet har EU:s medlemsstater enats om målet att begränsa ökningen av den globala medeltemperaturen till högst 2 grader jämfört med förindustriell temperaturnivå.

Sveriges riksdag har antagit visionen att Sverige år 2050 inte har några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

Delmål 1 - Utsläpp av växthusgaser (2008–2012)

De svenska utsläppen av växthusgaser skall som ett medelvärde för perioden 2008–2012 vara minst 4 procent lägre än utsläppen år 1990.

Delmål 2 - Utsläpp av växthusgaser (2020)

Till år 2020 ska utsläppen av växthusgaser i Sverige, från verksamheter som ligger utanför systemet för handel med utsläppsrätter, minska med 40 procent jämfört med 1990.
Delmål 2 innebär att utsläppen av växthusgaser från dessa verksamheter ska vara cirka 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre jämfört med 1990 års nivå. Minskningarna skall ske i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer som CDM.
För de verksamheter som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter bestäms ambitionen för minskningen av utsläppen gemensamt på EU-nivån inom ramen för handelssystemets regler.

Utsläppen ska minska inom EU

Under 2008 beslutade EU om minskade utsläpp med 20 procent till år 2020 jämfört med 1990. Europas stora industri-, el- och värmeproduktionsanläggningar som ingår i handeln med utsläppsrätter ska minska sina utsläpp med 21 procent från 2005 till 2020. Om andra industrialiserade länder gör liknande åtaganden har EU-länderna också åtagit sig att minska utsläppen av växthusgaser med 30 % år 2020 jämfört med år 1990.

För att målen ska kunna nås har tre handlingsplaner antagits:

1. År 2020 ska minst 50 procent av Sveriges energianvändning komma från förnybara energikällor.
2. År 2020 ska en energieffektivisering skett med 20 %
3. År 2030 ska fordonsflottan vara oberoende av fossil energi

Kalmar län är en fossilbränslefri region 2030

Målet för Kalmar län är att vara en föregångsregion i arbetet med minskade klimatpåverkande utsläpp och samtidigt åstadkomma en hållbar tillväxt. Länet ska nyttja energi och miljö som en regional tillväxtfaktor. År 2030 planerar Kalmar län vara en fossilbränslefri region. Det betyder att Kalmar län ska sluta föra in oljebaserade bränslen (olja, bensin, diesel) och själva producera lika mycket eller mer energi med biobränsle, sol-, vind- och vattenkraft. Redan nu är länet en bra bit på väg mot målet. Idag kommer 65 procent av länets energianvändning från förnybara energikällor, d.v.s. biobränsle från skog och mark, från vind, sol och från vatten. Det gör att länet ligger i absoluta världstoppen.

Kalmar läns övergripande mål:

Energi och miljö som tillväxtfaktor! Fler jobb och mer export.
Med detta mål menas att utvecklingen i berörda branscher ska vara bättre än riksgenomsnittet för samma branscher, samt att mängden regionalt producerad energi ska öka. Utvecklingen mäts som antal sysselsatta, omsättning samt export.

Fossilbränslefritt 2030
Inget nettoutsläpp av fossil koldioxid från Kalmar län

Vindkraft
Vindkraft ska utgöra en betydande del i arbetet för en fossilbränslefri region. Regionen ska också spela en viktig roll i det nationella arbetet för vindkraft och inta en central funktion i det nationella nätverket för vindkraft. Utbyggnaden av vindkraft ska underlättas, bl.a. genom att skapa planmässiga förutsättningar för vindkraften i enlighet med riksdagens planeringsmål.

Frikoppla ekonomisk tillväxt från ökad användning av fossil energi
Med detta mål menas kontinuerligt lägre utsläpp av fossil koldioxid per BRP (bruttoregionalprodukt), redovisas som ton fossil koldioxid/miljoner kronor BRP.

Effektivare energianvändning
Energieffektiviteten ska öka kontinuerligt, mätt såväl som kWh/BRP som kWh/persontransportkilometer och kWh/godstransportkilometer.

Regionförbundets fyra klimatmål för år 2010:

1. **Mindre än 4,4 ton fossil koldioxid/person**
   Detta motsvarar befintligt regionalt miljömål (delmål) om 15 % reduktion av växthusgaser från 1990 till år 2010.

2. **20 % mindre koldioxid från transporter jämfört med år 1995**

3. **Samhällsbetalda resor förnybara till minst 40 %**
   År 2010 ska minst 40 % av länets samhällsbetalda resor genomföras med miljöfordon och/eller förnyelsebara drivmedel. Med samhällsbetalda resor menas de offentliga förvaltningarnas egna resor, samt transporter som upphandlas av offentliga sektorn (kollektivtrafik, färdtjänst, skolskjuts, båt etc).

4. **Alla offentliga personbilar är miljöbilar**
   År 2010 ska alla bilar som köps eller leasas av offentlig sektor vara miljöbilar, enligt den nationella definition som finns för statlig upphandling.

för år 2020:

1. **Minskade koldioxidutsläpp**
   Utsläppen av fossil koldioxid ska reduceras med minst 50 % från år 1990 till år 2020.

2. **Effektivare energianvändning i fastigheter**
   Energianvändningen per uppvärmd areaenhet i bostäder och lokaler ska minska med 20 % till år 2020 och 50 % till år 2050 i förhållande till användningen 1995 (= nationellt och regionalt miljömål/delmål).

3. **Klimatneutral uppvärmning och elproduktion**
   År 2020 används inga fossila bränslen för uppvärmning. Länets produktion av förnyelsebar el är minst lika stor som konsumtionen av el.

4. **Alla samhällsbetalda resor klimatneutrala**
   År 2020 genomförs alla samhällsbetalda resor med miljöfordon och/eller förnyelsebara drivmedel. Med samhällsbetalda resor menas de offentliga förvaltningarnas egna resor, samt transporter som upphandlas av offentliga sektorn (kollektivtrafik, färdtjänst, skolskjuts etc.). Den offentliga sektorn har stora möjligheter att påverka de egna flygresornas omfattning. Däremot har man på regional nivå små möjligheter att påverka flygets tekniska utveckling. Om flyget släpper ut växthusgaser bör offentliga sektorn klimatkompensera dessa resor.

Mörbylånga kommuns energi- och klimatmål

Beslut har tagits att Mörbylånga kommun bland annat år 2025 ska vara självförsörjande med förnybar energi. Målet innebär att kommunen ska sluta föra in oljebaserade bränslen (olja, bensin, diesel) och själva producera lika mycket eller mer förnybar energi av t.ex. biobränsle, sol- och vindkraft. Kommunens mål är tuffare än länets mål som innebär att länet år 2030 ska vara en fossilbränslefri region. För att uppnå kommunens åtaganden till 2025 behöver kommunen arbeta mycket målmedvetet med energifrågorna samt fortlöpande fatta strategiska beslut i rätt riktning.

Energi- och klimatmål:

1. Mörbylånga kommun ska vara självförsörjande med förnybar energi år 2025.

2. Mörbylånga kommun ska ha en säker och trygg energiförsörjning som är fossilbränslefri till år 2025.

   Delmål:
   Två kommunala anläggningar utanför Mörbylånga och Färjestadens tätort ska senast år 2011 värmas med förnybar energi.

3. Mörbylånga kommun ska i kommunala fastigheter och anläggningar effektivisera energianvändningen med 25 % fram till år 2025 jämfört med år 2008.

   Delmål:
   Energianvändningen ska minska med 10% fram till december 2011 jämfört med år 2008 i kommunala fastigheter och anläggningar.

4. Mörbylånga kommun ska öka kommuninvånarnas och verksamhetsutövarnas medvetenhet och kunskap om energi- och klimatfrågor för att kunna välja den för samhället och miljön mest uthålliga energikällan samt verka och bidra med tillväxt på ett uthålligt sätt.

5. Mörbylånga kommun ska arbeta för en tydlig miljöprofilering och arbeta målinriktat för ett hållbart samhälle i samarbete med näringsliv, andra kommuner och intressenter inom regionen.

Mörbylånga kommuns arbete mot en uthållig kommun

Riktlinjer i strategin
Mörbylånga kommuns energi- och klimatstrategi drar upp riktlinjerna för hur arbetet ska gå till för att kommunen ska vara fossilbränslefritt och självförsörjande med förnybar energi år 2025. Syftet med strategin är att visa hur arbetet ska bedrivas systematiskt och långsiktigt för att målen ska nås.

Åtgärder i handlingsplanen
Till energi- och klimatstrategin kommer det också att finnas en handlingsplan med ett antal konkreta åtgärder som är kopplade till uppsatta mål och strategier. Åtgärderna kommer att beröra många kommunala nämnder och funktioner.

Kommunen har påbörjat arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser. För att öka takten i arbetet är strategin tillsammans med handlingsplanen tänkt att vara ett effektivt verktyg att påskynda arbetet och prioritera rätt åtgärder.

Kommande förbättringar
I denna upplaga av strategin saknas vissa åtgärdsområden som kan minska utsläppen av växthusgaser, t.ex. jordbruket och avfallshanteringen. Det saknas strategier för möjligheter till en eventuell produktion av biobränsle och solenergi.

Det saknas också statistik, nyckeltal och beräkningsmodeller för att kunna ge en korrekt nulägesbeskrivning samt verktyg för uppföljning av strategin och de övergripande målen. Därför ska strategin ses som en början på det långsiktiga arbetet och strategin kommer därför efterhand att behöva revideras och utökas.

Ansvar och organisation för energi- och klimatarbetet

Ansvar
Kommunstyrelsen är ytterst ansvarig för att strategier och åtgärder genomförs i kommunens energi- och klimatstrategi med tillhörande handlingsplan. Kommunstyrelsen är också ansvarig för revidering och uppföljning av dokumenten.

I handlingsplanen har kommunens nämnder ansvar för att mål och åtaganden genomförs i enlighet med strategin. Kommunstyrelsen har ansvaret att ge nämnderna i uppdrag att fullfölja åtagandena mot uppsatta mål.

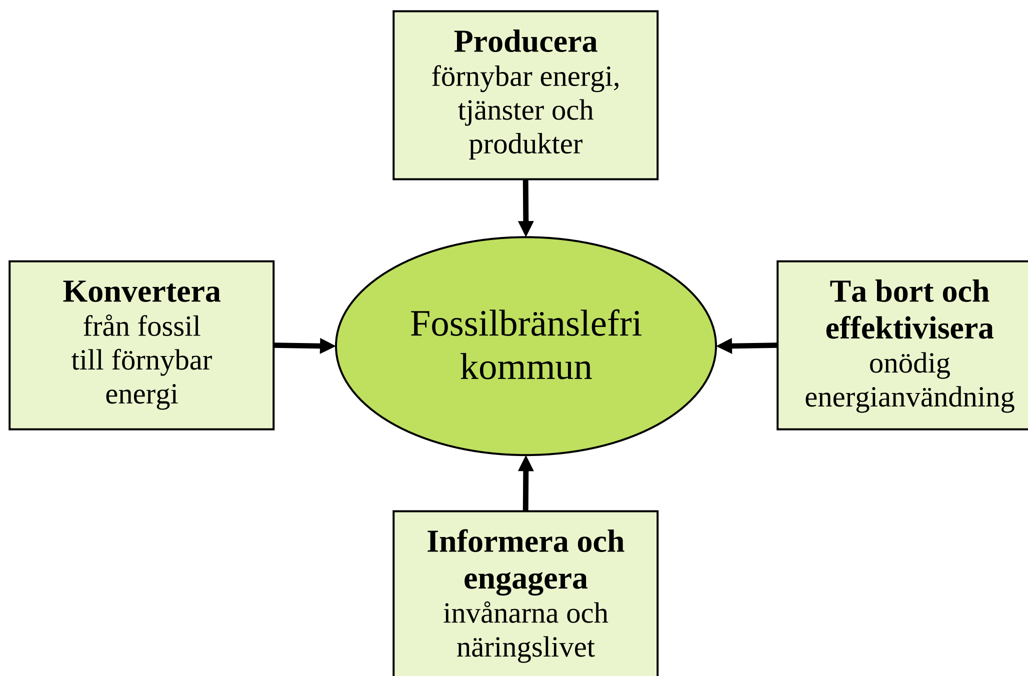
Styrgruppen
Styrgruppen är ansvarig för de strategiska direktiven och för att arbetet med energi- och klimatarbetet stöttas politiskt. Styrgruppen är Mörbylånga kommuns Välfärdsråd, som har fått i uppdrag av kommunstyrelsen att organisera arbetet.

Välfärdsrådet består idag av ordföranden och två ledamöter i kommunstyrelsen tillsammans med kommunens folkhälsosamordnare som också är kontaktperson och sekreterare för energi- och klimatarbetet.

Arbetsgruppen
Arbetsgruppen består av tjänstemän på olika förvaltningar med nyckelpositioner. Tjänstemannagruppen driver det aktiva arbetet och rapporterar resultat från det pågående arbetet till styrgruppen. Styrgruppens kontaktperson är ledare för arbetsgruppen. Tjänstemännen leder åtgärderna i handlingsplanen på uppdrag av nämnderna.

Strategier

För att nå målet, en uthållig kommun, d.v.s. en fossilbränslefri kommun, måste arbetet drivas brett inom kommunens organisation, mot företag och invånarna och i samarbete med olika intressenter. I grunden är det fyra typer av strategier som ligger till grund för att nå målet:

Mörbylånga kommunen har i energi- och klimatstrategin valt att dela in arbetet i sju arbetsområden/strategier. Under åren 2010-2011 kommer kommunen att lägga fokus på följande områden:

1. Utveckling av kommunens interna miljöarbete
2. Fysisk planering
3. Produktion av förnybar energi
4. Fossilbränslefri kommun
5. Effektiv energianvändning i byggnader och verksamheter
6. Effektiva och smarta transporter
7. Informera och förmedla kunskap om energi och klimat

1. Utveckling av kommunens interna miljöarbete

Kommunen har stora möjligheter att påverka utvecklingen av energi- och klimatarbetet genom beslut och upphandlingar.

1.1 Hänsyn till miljökonsekvenser vid beslut

För att de uppsatta målen ska kunna nås är det helt avgörande att energi- och klimatfrågorna har en given plats i hela kommunens organisation. Energi- och klimatmålen måste värderas i kommunens alla strategiska beslut. För att nå dit behöver en bred och väl fungerande organisation skapas över kommunens verksamhetsgränser.

Strategi
Utveckla kommunens interna miljöarbete för att säkerställa att energi- och klimatmålen beaktas när strategiska beslut fattas.

1.2 Miljöanpassad upphandling

Genom miljöanpassad upphandling eller grön upphandling har kommunen mycket stor möjlighet att påverka sin egen klimatpåverkan genom att vid upphandlingar ställa krav på energieffektiva tjänster och produkter. Miljöanpassad upphandling kan dessutom driva fram utvecklingen av ny miljöteknik. Att ställa miljökrav som t.ex. energieffektivitet vid upphandlingar är inte bara helt lagligt, det är dessutom rekommenderat av den svenska regeringen.

Genom att ställa krav på energieffektivitet vid upphandling kan företräde ges till produkter som inte bara uppfyller givna funktioner utan även är billigare i drift. Andra minst lika viktiga områden vid miljöanpassad upphandling är energieffektivisering inom byggnader, transportsektorn och livsmedelssektorn. T.ex. kan miljökrav ställas vid upphandling av kommunens bilar, mat, datorer etc.

Strategi
Ta fram verktyg för miljöanpassad upphandling för att säkerställa att satta mål beaktas när strategiska beslut fattas.

2. Fysisk planering

Samhällsplaneringen spelar en viktig roll för en minskad energianvändning och ökad användning av förnybar energi i bebyggelse och transporter. Planeringen spelar också en viktig roll för att anpassa samhället till de ändrade förutsättningar som klimatförändringarna förväntas ge.

Viktiga verktyg vid den kommunala planeringen är utformningen av översiktsplanen och detaljplaner såsom lokalisering och utformning av bebyggelse och infrastruktur. Den fysiska planeringen ska användas t.ex. till att:

- lokalisera bebyggelse utmed utbyggd kollektivtrafik,
- energisnål bebyggelsestruktur,
- bebyggelse med uppvärmning av fjärrvärme eller andra förnybara bränslen,
- utbyggnad av gång- och cykelnät,
- lokalisera bebyggelse på geografiskt gynnsamma sol- och vindförhållanden för att minska uppvärmningsbehovet,
- skapa förutsättningar för en bra dagvattenhantering,
- klimatanpassa bebyggelse och infrastruktur inför ändrade förutsättningar.

2.1 Planering för effektiv energianvändning och förnybar energi

Vid nybyggnation, renovering av fastigheter, planering av nya stadsdelar och liknande går det genom en långsiktig och systematisk hantering av energifrågorna att bygga ett energisystem som är tryggt, kostnadseffektivt och ger låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat.

Strategi
Utveckla verktygen för den fysiska planeringen med syfte att minska energianvändningen och öka andelen förnybar energi. I de fall kommunen är exploatör vid byggnation ska bästa möjliga utförande och teknik ur energi- och klimatsynpunkt väljas.

2.2 Planering för klimatförändringar

Ett förändrat klimat kan få olika konsekvenser för Mörbylånga kommun. Klimatförändringarna kan i vissa fall ge positiva effekter för vissa samhällssektorer, men sett i en helhet tros förändringarna vara negativa. Vi behöver samla in information om vilka framtida klimatscenarier som är sannolika och därefter planera bebyggelse och infrastruktur efter dem. Med tanke på att klimatförändringarna förväntas ge betydande effekter om 50-100 år, måste bebyggelse och infrastruktur planeras efter detta redan nu för att undvika framtida problem och kostnader.

Strategi
Utveckla verktygen för den fysiska planeringen med syfte att anpassa bebyggelse och infrastruktur mot ett förändrat klimat.

3. Produktion av förnybar energi

Förnybar energi kommer från källor som hela tiden förnyas i snabb takt. Exempel på förnybar energi är vattenkraft, vindkraft, solenergi och bioenergi. Sverige och Mörbylånga kommun har mycket goda förutsättningar för egen produktion och användning av förnybar energi.

3.1 Biogas

Biogas är en förnyelsebar energikälla som är energirik och kan direkt användas för uppvärmning och elproduktion. Om biogasen uppgraderas kan den också användas som fordonsbränsle. Uppgradering innebär att koldioxid och andra gaser som inte innehåller någon energi tas bort så att innehållet av metan kraftigt ökar. Biogas är just nu det mest miljövänliga bränslet som finns att tillgå.

Den naturliga nedbrytningen av organiskt material kan utnyttjas för att producera biogas från t.ex. avloppsslam, matavfall, slakteriavfall, gödsel samt lantbruksgrödor. En del av restprodukterna kan med fördel användas som gödsel och återföras till lantbruket. På så sätt minskar man användandet av konstgödsel, som har en energikrävande framställning. Kretsloppet mellan produktionen och konsumtionen av biogas är mycket värdefull då det innebär att vi tar hand om vårt eget avfall samtidigt som vi skapar ett mervärde i form av miljövänlig energi.

En lokal produktion och konsumtion av biogas på Öland skulle förutom ge en minskad användning av fossila bränslen, även ge en minskad hanteringsvolym av gödsel och slam och möjlighet till nya arbetstillfällen.

Strategi
Skapa förutsättningar, i samverkan med Borgholms kommun, för att producera biogas inom kommunen.

3.2 Vindkraft

Vindkraft är en helt ren och förnyelsebar energikälla som innebär att rörelseenergi fångas upp ur vinden och omvandlar den till el. I ett gott vindläge på land ger ett vindkraftverk med en effekt på 2 MW (megawatt) mellan 5 000 och 6500 MWh (megawattimmar) per år. Det räcker till hushållsel för mellan 800 och 1000 villor. En vanlig effekt på ett modernt vindkraftverk är mellan 2 och 3 MW (Energimyndigheten 2010).

Öland har stora möjligheter att producera el från vindkraft. På grund av Ölands säregna lanskap och miljö måste stor hänsyn tas vid placering och utformning av vindkraftverken så att de orsakar så liten störning på människor, miljö eller landskapsbild som möjligt.

Strategi
Skapa förutsättningar för aktörer att på ett hållbart sätt producera el från vindkraft.

4. Fossilbränslefri kommun

För att nå målet en fossilbränslefri kommun måste fossila bränslen (olja, naturgas och kol), bytas ut mot förnybar energi från sol, vind, vatten och biobränsle. Till absolut största delen används idag fossila bränslen för uppvärmning och el, samt till drivmedel för fordon. Genom att välja den ur klimatsynpunkt mest fördelaktiga energikällan ökar efterfrågan på förnybar energi medan nyttjandet av fossila bränslen minskar. Om användandet av fossil energi kraftigt minskar inom kommunens egen verksamhet ger det i ett lokalt perspektiv påtagligt minskade utsläpp av växthusgaser samtidigt som det ger en viktig signal till invånarna och företagen att kommunen tar allvar på klimatfrågan.

4.1 Elenergianvändning

100 % förnybar elenergi eller s.k. grön el innebär att energin produceras från sol, vind, vatten och biobränsle. En exakt definition av grön el finns inte. Naturskyddsföreningens märkning Bra miljöval, som ofta används, omfattar el från sol, vind, biobränsle och vattenkraftverk byggda före år 1996. Kärnkraft omfattas inte av definitionen.

Strategi
Fasa ut användandet av fossila bränslen för elenergi.

4.2 Uppvärmning

Förnybar energi för uppvärmning produceras från sol, vind, vatten och biobränsle som nämnts ovan. Geotermisk energi kan utnyttjas genom bergvärmepumpar vilket är ett miljövänligt alternativ för att få ned energiförbrukningen.

Fjärrvärme är ett mycket miljövänligt alternativ om förnybara bränslen används. Fjärrvärmen har vuxit stadigt genom åren och svarar idag för mer än hälften av all uppvärmning av bostäder och lokaler i landet. Med dagens klimatproblem har fjärrvärmen mycket goda förutsättningar att expandera ytterligare. Istället för att varje hus har sin egen panna levereras värmen från en central anläggning som med avancerad rening och kvalificerad personal kan drivas med många olika slags bränslen. Det tjänar både hushållen och miljön på.

Strategi
Fasa ut användandet av fossila bränslen för uppvärmning.

4.3 Drivmedel till fordon

Bensin och diesel för bilar och tunga transporter är fortfarande det helt dominerande bränslet. Trots att fordonen blivit mer energieffektivare har utsläppen av koldioxid ökat. Kommunen kan påverka utvecklingen genom att bara köra miljöklassade bilar. År 2010, i linje med länets mål, ska alla bilar som köps eller leasas av offentlig sektor vara miljöbilar, enligt den nationella definition som finns för statlig upphandling. Kommunen kan också bidra till att ge invånarna ökade förutsättningar att välja alternativa drivmedel.

Strategi
Verka för en minskad användning av bensin och diesel för transporter genom effektivisering och infasning av förnybara bränslen.

5. Effektivare energianvändning i byggnader och verksamheter

Den bästa energin är den som aldrig behöver användas, vilket gör att energieffektivisering är ett viktigt arbetsområde. Det finns en stor mycket potential för en effektivare användning av energi i bostäder, lokaler och företag. Genom en effektivare användning av energin kan målet en fossilbränslefri kommun uppnås betydligt lättare.

Vid nybyggnation finns möjlighet att bygga mycket energieffektiva hus, t.ex. så kallade passivhus. Vid inköp av varor och tjänster har Mörbylånga kommun möjlighet att påverka genom att välja klimat- och miljövänliga alternativ. När det gäller inköp av energikrävande utrustning är det extra viktigt att ställa energikrav.

För befintliga byggnader finns stora möjligheter att effektivisera och ta bort onödig energianvändning och därmed spara stora kostnader. Det finns exempel på kommuner, t.ex. Gotland, som årligen sparar mycket stora belopp efter att systematiskt ha arbetat med energieffektivisering. Genom att inventera byggnadsbeståndet och ta fram åtgärdsförslag tillsammans med kostnader och sparpotential kan man få fram underlag om vilka åtgärder som bör prioriteras framför andra. Energisparande åtgärder är t.ex. installation av regelutrustning, optimering av ventilations- och värmesystem, isolering, utbyte av belysning och annan utrustning, utbildning av drifts- och förvaltningspersonal etc.

Strategi
Verka för en minskad och effektivare energianvändning.

6. Effektivare och smartare transporter

Den bästa energin är den energi som aldrig behöver användas. Effektivisering och borttagande av onödiga transporter och utvecklandet av kollektivtrafiken tillsammans med fler cykel- och gångvägar är därför också ett viktigt arbetsområde mot uppsatta mål.

6.1 Transporter

Genom att systematiskt arbeta med kommunens transporter finns möjligheter till effektivare transporter samtidigt som personella resurser frigörs. Om mer arbetstid frigörs kan den istället användas till att ge en ökad kvalitet inom kommunens olika arbetsområden. Karlshamn är ett exempel på en kommun som gjort detta på ett framgångsrikt sätt inom hemtjänsttransporterna.

Strategi
Effektivisera och ta bort onödiga transporter.

6.2 Kollektivtrafik

En fortsatt utveckling och marknadsföring av kollektivtrafiken inom kommunen medför att fler och fler väljer att åka kollektivt istället för egen bil. T.ex. har de utökade bussturerna mellan Färjestaden och Kalmar blivit mycket populära.

Strategi
I samarbete med Kalmar länstrafik, verka för en utveckling av kollektivtrafiken inom kommunen.

6.3 Cykel- och gångvägar

Väl utbyggda och säkra cykel- och gångvägar ger både invånare och turister möjligheter att välja det mest miljövänliga transportmedlet. Att fler motionerar är också en del i kommunens förebyggande folkhälsoarbete. Med säkra cykelvägar kan t.ex. fler skolbarn ta cykeln istället för att bli skjutsade med bil. Bra utbyggda cykelleder skulle också kunna komma kommunen till gagn genom en ökad cykelturism. Ölands landskap och topografi är väl lämpad för aktiv cykelsemester.

Strategi
Verka för fortsatt utbyggnad av gång- och cykelvägar inom kommunen.

7. Informera och förmedla kunskap om energi och klimat

Förmedling av kunskap och rådgivning till invånarna och näringslivet är ett viktigt komplement till kommunens egna energisparande investeringar och konvertering till förnybar energi. Investeringar inom kommunala verksamheter ger viktiga utsläppsminskningar. För att även bidra till utsläppsminskningar bland invånarna och företagen är det prioriterat att kommunen på olika sätt förmedlar information och kunskap om energi- och klimatfrågor. Ett viktigt område att förmedla kunskap är till barn och ungdomar eftersom de utgör framtiden.

Ett ökat engagemang och en ökad medvetenhet om hållbar utveckling hos invånarna och företagen påskyndar en minskad energiförbrukning, minskad användning av fossila bränslen och en ökad användning av förnybar energi. Det kan göras på flera sätt, t.ex. genom allmän information, men också genom att sprida erfarenheter om kommunens eget energi- och klimatarbete. Kommunen är därför en viktig part för att sprida kunskap och information om individens egen påverkan, men också om hur pengar kan sparas med hjälp av t.ex. energieffektivisering och om eventuella möjligheter att söka ekonomiskt stöd.

7.1 Invånarna

Förmedling av kunskap om energi- och klimatfrågor kan t.ex. ske genom information, rådgivning och kampanjer. Kommunen kan också bidra till kunskap och engagemang genom att själva aktivt bidra till energieffektivisering och konvertering till förnybar energi.

Strategi
Verka för att invånarna inom kommunen minskar energiförbrukningen och ökar andelen förnybar energi.

7.2 Näringslivet

Precis som till invånarna kan kommunen själva fungera som ett gott exempel på hur energieffektiviseringar och konvertering till förnybar energi kan bidra till besparingar och minskad klimatpåverkan. Förmedling av kunskap och rådgivning är också en viktig roll för kommunen.

Strategi
Verka för att näringslivet inom kommunen minskar energiförbrukningen och ökar andelen förnybar energi.

7.3 Förskola och skola

Barn och ungdomars kunskap om och inställning till energi- och miljöfrågor är helt avgörande för ett framtida uthålligt samhälle. Kommunen har ett viktigt ansvar att förmedla kunskap om dessa frågor till barn i förskolan, familjedaghem, skolan och fritidshem. Kunskapen kan förmedlas genom att i skolan använda framtagna styrdokument och undervisningsmaterial.

Strategi
Öka kunskapen och medvetenheten om energi- och klimatfrågor till barn och ungdomar.

7.4 Kommunens arbetsplatser

Kommunen är en stor arbetsgivare med många anställda. Genom en ökad medvetenhet hos de anställda finns stora möjligheter att minska energianvändningen, användandet av resurser och avfallsmängderna. Energianvändningen ska minska med 10% fram till december 2011 jämfört med år 2008 i kommunala fastigheter och anläggningar.

Förutom minskade kostnader och en ökad kunskap om energi- och klimatfrågor ger kommunens eget energi- och resurssparande arbete en viktig signal utåt till invånarna och företagen.

Strategi
Kommunen ska föregå med gott exempel i miljöarbetet genom att själva minska energiförbrukningen samt minska resursutnyttjandet.

Uppföljning

För att nå kommunens övergripande mål kommer energi- och klimatstrategin regelbundet att behöva följas upp.

I strategin saknas statistik, nyckeltal och beräkningsmodeller för att kunna ge en korrekt nulägesbeskrivning samt verktyg för uppföljning av strategin och de övergripande målen.

Mycket händer också inom energi- och klimatområdet vilket innebär att strategier och prioriteringar kan behöva förändras. T.ex. löper Energimyndighetens program Uthållig kommun ut år 2011.

Energi- och klimatstrategin ska därför revideras senast utgången av år 2011.

Ansvarig för uppföljningen är Kommunstyrelsen.